

1. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף קה עמוד ב

משנה. המקבל שדה מחבירו ואכלה חגב או נשדפה, אם מכת מדינה היא - מנכה לו מן חכורו, אם אינה מכת מדינה - אין מנכה לו מן חכורו. [רש"י - אינו מנכה - דאמר לו: מזלך גרם.]

2. שולחן ערוך חושן משפט הלכות חכירות וקבלנות סימן שכא ס"א

החוכר או המקבל שדה מחבירו והוא בית השלחין או בית האילן, ויבש מעין בית השלחין ולא פסק הנהר הגדול, אלא אפשר להביא ממנו בדלי, או שנקצץ האילן של בית האילנות, אינו מנכה לו מחכירו. **ואם מכת מדינה היא, כגון שיבש הנהר, מנכה לו מחכירו.** הגה: אבל בקבלנות אינו מנכה לו כלום, אלא חולקין במה שנמצא כפי תנאם (המגיד פ' ח' דשכירות ונ"י ר"פ המקבל). והא דאמרינן אם מכת מדינה הוא מנכה לו מן חכירו, הוא הדין בכל כיוצא בזה, דכל מקום שנפסד הענין לגמרי והוי מכת מדינה, מנכה לו משכירותו. ואם אפשר לתקנו על ידי טורח ותחבולות, אינו מנכה לו (מהר"ם פאדוואה סימן ל"ט). וכל מקום שמנכה לו אין חילוק במה שעבר או להבא. וכן פסק מהר"ם על מלמד שגזר המושל שלא ילמוד, דהוי מכת מדינה וכל ההפסד על בעל הבית (מרדכי פרק האומנין). ויש חולקין וסבירא להו דמכאן ולהבא בדין חזרה קאי, כמו דאמרינן לעיל סימן ש"י לענין השוכר חמור ומת, ואם לא חזר איהו דאפסיד אנפשיה ומחל (מהר"ם פאדוואה הנזכר לעיל). והסברא הראשונה נראה לי עיקר.

3. רמ"א חושן משפט סימן שיב ס"ז

נשרף הבית, דינו כנפל (מרדכי פרק האומנין ותשובת מיימוני דמשפטים סימן מ"ז). (נשרף כל העיר, הוי מכת מדינה ומנכה לו מן שכירותו מה שלא דר בו, בין הקדים לו שכרו או לא) (שם במרדכי ושם בתשובת מיימוני דמשפטים). המשכיר בית לחבירו והוא נפול, אדעתא דלכנותו הוא מוגיר ליה (ב"י סוף פרק השואל).

4. ראב"ן שאלות ותשובות (בתחילת הספר) סימן צח

לאיש כלבי קרובי אהובי ר' אליעזר בר' שמשון, אני אליעזר משיב על עסק ראובן ששכר בית משמעון לשתי שנים והקדים ונתן לו השכר של ב' שנים, ובתוך אותן ב' שנים ברחו היהודים מן העיר מפני פחד נפשם וברח גם הוא והניח הבית ריקם, ואח"כ חזרו היהודים וגם הוא ורוצה שישלם לו שמעון מה שהיה חוץ מביתו, ושמעון משיב ביתי היה לפניך ואתה חוכרתו ואיני משלם לך. נראה בעיני טענת ראובן טענה גמורה לפי שמכת מדינה הוא וממתניתין שהבאת, דתנן המקבל שדה ואכלה חגב או שנשדפה אם מכת מדינה הוא מנכה לו מן חכורו, ל"ש הקדים ונתן החכירה ל"ש לא הקדים דכיון דדינא הכי מה לי הקדים ומה לי לא הקדים, והא דתנן מנכה לו מן חכירו ולא תני יחזיר לו חכירו, אורחא דמילתא נקט דאין חכירה ושכירה משתלמין אלא לבסוף ואם הקדים ונתן ל"ש. ומה שהבאת מהשוכר את הספינה וטבעה לה בחצי הדרך דקאמר ר' נתן [ע"ט א] אם נתן לא יטול, ההוא כדמפרש ואזיל דקאמר ספינה זו ויין זה ואין השוכר יכול להביא היין שהרי טבע והלך לו ומ"ה לא יחזיר המשכיר מה שנטל, ואילו היה שוכר יכול להביא את היין מי לא מודה ר' נתן דצריך להעמיד לו ספינה או יחזיר לו שכרו, ה"נ כיון דראובן בא ואומר תשלם לי ימי שכירתי חייב להשלים לו. ומיהו מנכה מן חכורו קתני ולא כל חכורו, דכיון דמכת מדינה היא על שניהם הוי ההפסד וזה יפסיד מחצה וזה יפסיד מחצה, ה"נ שמעון ישלים לראובן מחצית הימים שהיה חוץ מביתו וראובן יפסיד המותר. וכ"ת הא דלא קתני מנכה לו כל חכורו משום דסתם חגב או נשדפה משתייר בה ומה שיש בשדה יותר על הוצאתו של חוכר יקח המחכיר

בחקרנותו והשאר יפסיד ומנכה לחוכר ולהכי קתני מנכה לו מן חכורו והחוכר אינו מפסיד כלום, ה"נ ראובן השוכר לא יפסיד כלום. איברא לא מצית אמרת הכי דמכת מדינה להאי דשניהם הוא לפיכך ההפסד על שניהם, ועוד אפילו את"ל דהתם לא יפסיד החוכר כלום, הכי דינא הוא דיפסיד השוכר החצי, דהתם היתה כל המכה על השדה של מחכיר שהרי נשדפה רובה דבאגה ולא היתה המכה על החוכר, אבל הכא איכא למימר גזירת המכה על שניהם היתה על הבתים להיות בדודים ועל האנשים להיות גולים הלכך לתא דשניהם הוא יחלוקן ההפסד, כדאמרינן בגמרא דהמקבל [ק"ו א] דכל היכא דאיכא למימר משום לתאי דידיך הוא מפסיד, ועוד דהתם מצי אמר חוכר למחכיר אילו הות קמך או ביד חוכר אחר מי לא משתדפא, אבל הכי מצי אמר משכיר לשוכר אילו לא שכרת ביתי אז שמא היה שוכרו אחר מאותן שלא נגזר עליהם גלות שהרי נשאר מיעוט הקהל בבית ולא הייתי נפסד כלום, וכיון דאיכא לספוקי בהכי יחלוקן.

5. שו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג סימן שפה

(צפנת פענח פסק הלכה כאשר תמצא שם).

דין על ראובן ששכר בית משמעון לב' שנים והקדים ונתן לו השכר של ב' שנים ובתוך אותן ב' שנים ברחו היהודי' מן העיר מפני פיקוח נפשם וברח גם הוא והניח הבית ריקם ואח"כ חזרו וגם הוא חזר ורוצה שישלם לו שמעון מה שהיה חוץ מביתו ושמעון משיב ביתי היה לפניך ואתה [ברחת] ואיני משלם לך נראה בעיני טענת ראובן טענה ברורה לפי שמכת מדינה היא אעפ"כ יחלוקן ההפסד שמעון ינכה לראובן חצי מה ששהה חוץ מביתו ושאר חציו ישלם לו לפי ששמה יהודי אחר שלא נגזר עליו היה שוכר הבית שהרי מיעוט הקהל נשאר ולא הי' נפסד כלום [וכיון] דאיכא לספוקי יחלוקן.

[סימן ז](#)

כל שכרו, כיון דהבית קיימת ולא נשתנה מכמות שהיה. ומה שכתב הרב המב"ט ז"ל דאפילו בנלקחה מחמת השוכר, שאם היה ביד המשכיר לא היתה נלקחת, אחר שיצאו העובדי כוכבים משם ישלים השוכר ימי שכירותו, אינו נראה כן מדברי הרמב"ם ז"ל, ואנגריא שאינה חוזרת יוכיח דאפילו הכי צריך לתת לו כל השכירות, כיון דמזליה דשוכר גרם שהרי בדרך הליכתה ניטלה. ומ"מ בעיקר הדין, היכא דלקחיה עובדי כוכבים אפי' כי לא הוי מכת מדינה דמי לנפלה ומזל שניהם גרם, ואינו נותן השוכר שכר דלהבא, דמזל שניהם גרם. והכי מוכח מפ"י רש"י בפרק האומנין שכתב חייב להעמיד חמור או יחזיר לו שכרו:

סימן ז

והיכא דשכר בית לזמן ואחר כך ברחו מחמת המגפה, לכאורה נראה כיון דהוי מכת מדינה יפסיד המשכיר. וכ"כ ראב"ן ז"ל בס"י צ"ח, אלא שכתב עוד דא"צ להחזיר המשכיר כל השכירות שלקח, אלא כל א' יפסיד מחצה מדמי השכירות הזמן אשר ברחו, משום דהכא הגזירה היתה על שניהם, על הבתים להיות נדודים ועל האנשים להיות גולים עכ"ד. ולפי הירושלמי שהבאתי לעיל מפר' מי שאחזו, דהקדים זווי לאילפא ואחר כך נגב נהרא דפטרו רב נחמן להחזיר השכר, איכא למילף דאפילו היכא דהוי מכת מדינה דקי"ל דהוי פסידא דמשכיר, מ"מ אם הקדים לו השכר א"צ להחזירו, דהא נגב נהרא הוי מכת מדינה, והלכתא כרב נחמן כיון דעבד עובדא כמ"ש הרשב"א בחידושיו, ואפילו הכי מצי א"ל המשכיר הא אילפא אייתי נהרא. ונראה

השוכר שיהא שלו לאלתר, כמו שכתבו התוס' ז"ל בהאומנין גבי ספינה זו ויין זה דאם נטל לא יחזיר, ולא דמי לנשרף כל העיר שכתבו בהגהת מיימון דאפילו נטלו השוכר יחזיר, דנשרף הבית דמי לספינה זו ויין סתם דהשוכר יכול לקיים תנאו והמשכיר אינו יכול לקיים תנאו, וכדיהיב טעמא בהגהה שם משום דהשוכר אומר לו אנא הא קאימנא והמשכיר אינו יכול לקיים תנאו, אבל הכא אין העיכובא מצד המשכיר שיכול לומר הא ביתא קמך:

וראיתי למהרש"ך בח"ב סימן צ"ה [שנסאל](#) על ראובן ששכר חנות בשוק הקאזאזים לזמן שתי שנים, ובתוך הזמן גזר המלך שלא ישבו קאזאזי' באותו השוק, והשיב דה"ז מכת מדינה וא"צ ראובן לתת שכירות מאותו זמן ואילך, ומהר"ש יונה הקשה ע"ד דכיון דשכירות ליומיה ממכר הוא מזלו של שוכר גרם, והביא ראיה מאותה תשובה של הרשב"א שהבאתי לעיל יע"ש. ולכאורה נראה שאין מזה קושיא עליו, דנדון הרב מהרש"ך הוי מכת מדינה, והיכא דהוי מכת מדינה בודאי דהוי פסידא דמשכיר. אבל עדיין יראה דבנדון הרש"ך יש להעמיד השכירות ולחייבו לשוכר, כיון דלא נשתנה החנות מכמות שהיה וראויה היא לאומנות אחרת, אלא שלזה השוכר אינה ראויה, כה"ג לא שייך לומר מזליה דמשכיר גרם, ונרא' דמה"ט כתב המרדכי דאם ברחו מחמת הדבר דצריך לתת כל השכירות, והביאו הרש"ך ס"י של"ד, משום דס"ל דהמכה לא נגזרה על הבתים אלא על האנשים, והמשכיר א"ל הא ביתא קמך. וכן נראה מההיא דאמרי' בפ"ב דנדריים באשת כהן שנאנסה אי יש לה כתובה, משום דמצי אמ"ל אנא הא קאימנא וגברא הוא דנסתחפה שדהו, ומדאיצטריך

6. ש"ך חושן משפט סימן שלד סק"ג

מחמת שינוי כו'. בתשובת מהרי"ל שם ואם נפשך לו' שלא יחשב אונס כיון שלא הי' בורח מעצמו אם לא שיברחו אביו נרא' דהא ליתא כו' ע"ש ובתשובת מהר"ם פדאוה סי' פ"ו משמע דדוקא כשהמועט ברחו אבל אם הדבר חזק ב"מ שכולם ברחו הוי מכת מדינה וכמ"ש בהגהות אשר"י (פ' האומנין מא"ז) דאם הביטול מחמת גזירות המושל בעיר וא"א למלמדים ללמוד ה"ל מכת מדינה ונותן לו כל שכרו ומשמע עוד שם דאף שהרוב ברחו לא הוי מכת מדינה שכ' שם וז"ל למה הניח ההג"ה ענין חולי הנער אשר נתעסקה בו ובאה לדבר בגזירה המושל שהוא מכת מדינה הי' לה לומר אם החולי מכת מדינה שרבים הם החלו כמו בדבר או שאר חלאים המתרגשים בהשתנות העתים א"ו אין כוונת ההג"ה על הרוב רק על הכלל כולה שכל המלמדים בטילים ובחולי לא ימצאו דבר זה כו' עכ"ל ואין דבריו נ"ל בזה לפע"ד דהא אמרינן בש"ס פ' המקבל דהיכא דאשתדוף רובא דבאגי הוי מכת מדינה והוא מוסכם מכל הפוסקים וכ"כ הטור לעיל ריש סי' שכ"ב אלא נראה דנקט ש"ס המושל דהוי מילתא פסיקא משא"כ בחולי שהיו צריכין לראות אם הרוב חולים אבל אה"נ אם ידוע שהרוב חולים או שהרוב ברחו מהעיר הוי מכת מדינה כן נלפע"ד (עיין בפסקי מהר"ם מטיקטין במרדכי דפוס קראקא בתחלת נזיקין במי שהשכיר בית לחבירו ונכנס בו ואחר כך נתהוה שינוי אויר ודבר ב"מ והוכרחו לברוח ופסק דצריך השוכר לשלם לו ודבריו צ"ע לדינא ועיין מ"ש בתשו' מהר"ם ד"פ סי' תל"ד עיין בתשובת ראב"ח):

מרדכי ב"מ סי' שמג

ואם הביטול של המלמד מחמת גזירת המושל שבעיר וא"א למלמד ללמוד הוי מכת מדינה ויהא הפסד\ההפסד של בעל הבית

שולחן ערוך חושן משפט הלכות חכירות וקבלנות סימן שכא ס"א

החוכר או המקבל שדה מחבירו, א} והוא בית השלחין ב} או בית האילן, ויבש מעין בית השלחין ג} ולא פסק הנהר הגדול, ד} אלא אפשר להביא ממנו בדלי, או שנקצץ האילן של בית האילנות, אינו מנכה לו מחכירו. ואם מכת מדינה היא, כגון שיבש הנהר, מנכה לו מחכירו. הגה: ב} א} אבל בקבלנות אינו מנכה לו כלום, אלא חולקין במה שנמצא כפי תנאם (המגיד פ' ח' דשכירות ונ"י ר"פ המקבל). והא דאמרינן אם מכת מדינה הוא מנכה לו מן חכירו, ג} הוא הדין בכל כיוצא בזה, דכל מקום ד} שנפסד הענין לגמרי והוי מכת מדינה, מנכה לו משכירותו. ה} ואם אפשר לתקנו על ידי טורח ותחבולות, אינו מנכה לו (מהר"ם פאדוואה סימן ל"ט). א} [א] ו} וכל מקום שמנכה לו אין חילוק במה שעבר או להבא. ו} וכן פסק מהר"ם על א'} מלמד שגזר המושל שלא ילמוד, דהוי מכת מדינה ז} וכל ההפסד על בעל הבית (מרדכי פרק האומנין). ה} ויש חולקין וסבירא להו דמכאן ולהבא בדין חזרה קאי, כמו דאמרינן לעיל סימן ש"י לענין השוכר חמור ומת, ואם לא חזר איהו דאפסיד אנפשיה ומחל (מהר"ם פאדוואה הנזכר לעיל). <א> והסברא הראשונה נראה לי עיקר.

שולחן ערוך חושן משפט הלכות שכירות פועלים סימן שלד ס"א

וכן בכל א'} אונס שאירע לפועל, בין ששניהם היו יודעין שדרך האונס לבא או ששניהן אינן יודעין, הוי פסידא דפועל. אבל אם בעל הבית יודע והפועל אינו יודע, הוי פסידא דבעל הבית (טור ס"ב). [א] ב} ואם הוי מכת מדינה, עיין לעיל סימן שכ"א ... אם ברחו ג' מחמת ג' שינוי אויר, הוי כשאר אונס, ה} והוי פסידא דפועל או המלמד (תשובת מהרי"ל סימן מ"א ומהר"ם פאדוואה סימן פ"ו).

סמ"ע סימן שלד סק"ב

ואם היה מכת מדינה עיין לעיל סימן שכ"א. ומדציין מור"ם המראה מקום על סימן שכ"א ולא גם על סימן שכ"ב ששם מקור דיני מכת מדינה, נראה דלא בא כאן אלא לרמז על מה שכתב שם בסימן שכ"א סעיף א' דבמכת מדינה לפעמים יד הפועל על העליונה, וכמ"ש שם בשם מהר"ם [הובא במרדכי ב"מ סי' שמ"ג] דפסק כן במלמד, ועיין מה שכתבתי שם [סק"ו] עליו דלענ"ד אין דעת מהר"ם במרדכי כן, ע"ש שהארכתי:

סמ"ע סימן שכא סק"ו

ואף שמור"ם כתב בסימן של"ד סעיף א' בהג"ה ז"ל, ואם הוה מכת מדינה עיין לעיל סימן שכ"א, ורימז לדברים שכתב כאן, מור"ם לשיטתו שכתב כאן אזל, וסברא זו לא מצינו בשום מקום, ואדרבה מסתברא לומר כיון דמכת מדינה היא המשכיר והשוכר שוין בהדבר ואין לומר דמזלו דשום אחד גרם, ונחזור לכללנו המוציא מחבירו עליו הראיה, או לפחות יהיה ההפסד על שניהן כמו דאמרינן בגמרא [ב"מ ע"ט ע"ב] וכתבו הטור והמחבר לעיל סימן שי"א בשכר ספינה סתם ליינ סתם ונטבעה שחולקין, אם לא שאחד מהן רוצה לקיים התנאי כו', ע"ש [טור סעיף ב' ומחבר] סעיף ה', גם במלמד זה שגזר המושל שלא ללמד יחלוקו, שהרי אם זה יאמר שרוצה לקיים התנאי גם השני מוכן לקיים התנאי אלא שאי אפשר מצד המושל, או ה"ל לדמות זה ליינ זה וספינה זו דאמרינן דיד המוחזק היא על העליונה, ולמה פסק במרדכי בשם מוהר"ם סתם דכל הפסידא על הבעה"ב, דמשמע אפילו אם עדיין השכירות בידו צריך לשלם להמלמד, וכן היא דעת מור"ם דבא להשיב על מוהר"ם מפדוואה, דשם המעשה היה דהיה השוכר מוחזק, וס"ל למור"ם דאינו יכול לחזור השוכר משכירותו אפילו להבא אלא צריך לשלם לו בניכו. לכן נראה שגם דעת המרדכי בשם מהר"ם היא כן, כי המעיין שם במרדכי יראה דלא כתב שם דכל ההפסד הוא על הבעה"ב, אלא זה לשונו שם בפרק האומנים בדפוס גדול סי' (שמ"ז) [שמ"ג], אם הביטול של המלמד מחמת גזירת המושל שבעיר ואי אפשר ללמד הוי מכת מדינה ויהא הפסד של בעל הבית, עכ"ל. הרי דלא כתב כל ההפסד על הבעה"ב כמו שהביא מור"ם לשונו בדרכי משה וגם כתב כן כאן בשו"ע, גם לא כתב ויהא ההפסד על הבעה"ב בה"א הידיעה דהוי משמע הפסד הידוע דהיינו כל ההפסד, אלא כתב ויהא הפסד על הבעה"ב, ונראה לע"ד פשוט דכונת המרדכי בשם מהר"ם היא דגם לבעה"ב יהיה הפסד, דהיינו יחלוקו כמו שאמרו בספינה הנ"ל, והשתא אתי שפיר הנתנית טעם שכתב המרדכי שיהא הפסד לבעה"ב כיון דהיא מכת מדינה, דר"ל כמ"ש לעיל דבמכת מדינה שניהם שוין ואין לתלות במזלו של זה יותר מבשל זה, משו"ה מצינו בו דמנכין בהשכירות או יחלוקו באופן שיהיו שוין בהפסד. ואף שסתם המרדכי דבריו ולא כתב שיהיה גם ההפסד על הבעה"ב והיינו שיהיו שוים בהפסד, ולשונו אפשר לפרש דר"ל כל ההפסד על הבעה"ב, מ"מ כיון דלא פירש ג"כ דבריו לכתוב לשון דיהא משמע שיהא כל ההפסד, ניחא לן לפרש דבריו שכונתו שיהיו שוים כדי לישב כל התמיהות הנ"ל. וממה שכתבתי נתבאר לך ג"כ דגם הראיה שהביא מור"ם בסוף דבריו מתשובת המיימוני סי' כ"ז בההיא דבית שנשרף כו', אין לו מזה ראייה, ואדרבה סייעתא דידי היא משם כנ"ל [ולפי סברת מור"ם צ"ל דכלל דבריו הוא דס"ל דלהבא מנכין ולא אמרינן דה"ל לחזור ומדלא חזר מחיל [וכדעת י"א שהביא מור"ם אח"כ], דמ"ד זה ס"ל דלא אמרינן כן אלא בדבר שאין מכת מדינה דהוא פסידא דפועל משו"ה אמרינן דה"ל לחזור כיון שההפסד שלו, משא"כ בדבר שהוא מכת מדינה דאין ההפסד לפועל ומשו"ה לא אמרינן דמחיל כיון שאינו חוזר. ומשו"ה מלמד שהוא כפועל, במכת מדינה ההפסד הוי של בעל הבית, וגבי הבעה"ב אין שייך לומר דה"ל לחזור, וגם אינו יכול לחזור כמ"ש לקמן בסימן של"ג סעיף ד' [בהג"ה]. וגם צ"ל לסברתו דבכיוון השמיט מור"ם הפלוגתא בסימן שי"ב סעיף י"ז בהג"ה, דפסק כמ"ד זה, ודייק כן מלשון המרדכי דסתם כנ"ל ומתשובת מיימוני סי' כ"ז שהשוה מכת מדינה בשריפת בתים לחמור], ודוק:

נתיבות המשפט ביאורים סימן שלד סק"א

ואם היה מכת מדינה. עיין סמ"ע ס"ק ב'. ובאמת הדין הוא לכאורה תמוה מאד, מהיכי תיתי יהיה עדיף מכת מדינה מאילו איתרמי האונס בבעל הבית דהוי פסידא דפועל, דהא ה"נ הבעל הבית לא פשע מידי דהוי כאילו שניהם אינן יודעין מהאונס, ואדרבה מצינו שמכת מדינה הוא מגרע כח הפועל, דהא בחכירות [סימן שכ"א סעיף א'] אף שבשאר אונס אינו מנכה לו, ובמכת מדינה מנכה לו, וכן בשכירות בית למאן דס"ל בנשרף הבית דחייב לשלם כל השכירות, מ"מ במכת מדינה פטור, ובמלמד בסימן שכ"א [סעיף א' בהג"ה] וכן הכא משמע מדברי הרב דמכת מדינה מאלם כח הפועל שחייב לשלם לו אפילו בדבר שלא היה לבעל הבית לידע יותר מפועל.

לכן נראה דאין דעת הרב כאן דבמכת מדינה משלם כל שכרו וכדעת המרדכי [ב"מ סי' שמ"ג] שהביא הרב בהגה"ה בסימן שכ"א [שם], דא"כ היה לו לכתוב בפשיטות ואם היה מכת מדינה חייב לשלם כל שכרו, שכאן מבואר עיקר דיני אונסי הפועל, וגם לקמן בסמוך כתב בעצמו דאם ברחו מחמת שינוי האויר הוי פסידא דפועל, אף דשינוי האויר הוא מכת מדינה כמ"ש הש"ך שם [סק"ג]. רק כונת הרב דבפועל כגון בפסק הנהר ויש לו טירחא יתירה, או שנתמעט הטירחא, בדין חזרה קאי, ואף אם הפועל רוצה לעבוד שיוסיפו או שימעטו לו משכירותו כפי שנתרצה או שנתמעט הטירחא והבעל הבית אינו רוצה, או שהוא להיפך שהבעל הבית רוצה והפועל אינו רוצה, אין אחד יכול לכופף את חבירו ובדין חזרה קאי, משא"כ מכת מדינה בדין ניכוי קאי כמ"ש הרב בהגה"ה בסימן שכ"א וכל אחד יכול לכופף את חבירו שיגמור העבודה ובדין ניכוי, ועיין בסמ"ע שם [סק"ו], אבל לענין לשלם כל השכירות ודאי דאף הרב סובר שפטור כמ"ש כאן, ולא הביא הרב בסימן שכ"א דברי המרדכי במלמד רק להוכיח דעתו דמכת מדינה שייך גם על להבא, שלא כמהר"מ פאדווה [סי' ל"ט] דס"ל דמכת מדינה לא שייך רק בלעבר ולא להבא, אבל אינו פוסק כוותיה כדמוכח כאן גבי מלמד באירע דבר שנפטר בעל הבית.

וטעמו של המרדכי [שם] דחייב במלמד בגזירת המושל, נראה דס"ל כיון דמלמד אסור ליטול שכר לימוד רק שכר שימור כמבואר בנדרים [ל"ז ע"א], וגזירת המושל אינו אונס על השימור רק על הלימוד, ולכך חייב הבעל הבית כיון שלא נעשה האונס על הדבר ששכרו, אף שהשכירות של אלו הדברים היה רק בשביל כונת הלימוד, מ"מ נקרא עשה שליח שליחותו כיון דבגוף הדבר ששכרו לא נאנס, ודמי לשכרו להביא כרוב ודרמוסקין לחולה ומצאו שמת [ב"ק קט"ז ע"ב] דנקרא עשה שליחותו, אף שצורך הבאת כרוב היה בשביל ריפוי החולה ונאנס בענין ריפוי החולה, מ"מ בגוף הדבר שהשכירו עשה שליחותו, וה"נ כן הוא, כיון שלא נאנס בגוף הדבר ששכרו לעשות דהיינו השימור, חייב לשלם, משא"כ במת או חלה הנער או שברח מחמת דבר, שנאנס מחמת גוף הדבר ששכרו שאין לו לשמור, פסק [המרדכי ב"מ סי' שד"מ שמ"ו] שפיר שפטור. ובוזה אתי שפיר דברי המרדכי דבגזירת המושל חייב משום שהוא מכת מדינה, דאילו לא היה מכת מדינה רק שהיה האונס מה שלא יכול ללמוד עם הנער בהמלמד ולא בהנער, כגון שנשתתק המלמד, ודאי דהיה פטור מליתן השכר, וכיון שגזירת המושל הוא מכת מדינה לא חשיב אונס מחמת המלמד ולכך חייב.

ערוך השולחן חושן משפט סימן שלד ס"י

אם נתהוה בעיר שינוי אויר וברחו הוו כשאר אונס והוי פסידא דפועל או המלמד כן כתב רבינו הרמ"א וכתב אחד מהגדולים דדוקא כשהמיעוט ברחו אבל אם ברחו כולם או רוב העיר הוי מכת מדינה וההפסד הוא על הבעה"ב ומשלם להם כל שכרם כמ"ש בסעיף ד' [ש"ך] ולי נראה מסתימת לשון רבינו הרמ"א דאף אם הוי מכת מדינה ההפסד עליהם וטעמו נ"ל דדוקא כשהפועל או המלמד עומד מוכן לעשות מלאכתו אלא שהמלאכה נתבטלה כמו פסק הנהר הגדול שבסעיף ד' או אם התלמידים לבדם ברחו מקודם אבל אם בעת התהות המגפה ברח המלמד וגם התלמידים ההפסד של המלמד ומזה מיירי רבינו הרמ"א וזה שכתב אם ברחו ר"ל המלמדים או הפועלים ואינו כדין שכתב סי' שכ"א בגזירת המושל שלא ילמדו דהתם מוכן המלמד ללמוד אלא שאין מניחין אותו וכן בשינוי אויר והתלמיד או הפועל נשמטה

מלפניו כיון דמכת מדינה היא ההפסד על בעה"ב אבל כשהפועל או המלמד בעצמו ברה ג"כ מיד בהתחלת האונס והשמיטו את עצמם מהמלאכה בעוד שיכלו לעשות למה יסבול הבעה"ב דטעמא דמכת מדינה ההפסד הוא על הבעה"ב משום דמשימא הוא דגזרו עליה ולא שייך זה אלא כשנתבטל הפעולה רק מצד הבעה"ב ולא כשנתבטל מצד הפועל והמלמד ג"כ וראיה לזה דהא גם במכת מדינה אם ע"י טורח גדול ביכלתם לעשות הוי ההפסד עליהם כמ"ש בסי' שכ"א מכ"ש כשהם נחפזו לברוח מהמלאכה דההפסד הוא עליהם [ואתי שפיר פסק מהר"מ שהביא הש"ך בסק"ג ותמה עליו ע"ש ודוק]: